

TIBBIYOTNI O'RGATISHDA PEDOGOGIK YONDOSHUV

Tagayeva Nodira Abdurasul qizi

Sirg'ali tibbiyot kolleji

Klinik fanlar kafedrası o'qituvchisi

Tel;+998940429512

Annotatsiya: *Mazkur maqolada tibbiyotdagi pedagogik muammolarga zamonaviy qarashlar bilan yechim topish, tibbiyot ta'lim muassasalarida pedagogik intizomni va bilimlarning o'rni, shifokor faoliyatining pedagogik jihatlari, bo'lajak tibbiyot o'qituvchisining kasbiy va shaxsiy kamoloti haqida fikr yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *pedagog, shifokor, tibbiyot talabasi, komil inson, ilm saviyasi.*

Hozirgi kunda tibbiyot va pedagogika o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Davlat va nodavlat institutlaridagi va dars jarayonlarning murakkablashuvi, sivilizatiya va innovatsion sharoitdagi o'zgarishlar, bugungi ijtimoiy hayotdagi sezilarli o'zgarishlar bilan bog'liq. Tibbiyot va pedagogika o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham egadir.

Insonni tarbiyalash jarayonida tibbiyot va pedagogikaning o'zaro bog'liqligi ko'plab jihatlarda namoyon bo'ladi, bu ilmiy nazariyalarda aks etadi. Hatto qadimgi mutafakkirlar ham ta'lim va tarbiya faqat o'qimishli sog'lom va jismoniy faol bo'lgan taqdirdagina samarali bo'lishi mumkinligiga e'tibor berishgan. Tibbiyot va pedagogikaning integratsiyasi yangi bilim sohasi-tibbiy pedagogikaning paydo bo'lishiga olib keldi. Eng asosiy vazifalar quyidagilardan iborat:

- Kasallik tufayli yo'qolgan ehtiyojlar va qiziqishlar;
- Iroda, jasorat, chidamlilik, va boshqalarni rag'batlantirish;
- o'z-o'zini boshqarish usullarini o'rgatish, ularning holatini boshqarish;
- o'z-o'zini boshqarish jarayonlarini faollashtirish;
- kasallik va sog'lik bilan kurashishda talabalarning faolligini oshirish;
- zarur aloqa muhitini o'zgartirish yoki shakllantirish;
- bemorga yordam berish va dentalogiya haqida tushuncha berish;
- rehabilitatsiya va boshqalar.

Tarixan madaniyatimizda ham tibbiyot va pedagogika o'rtasidagi bog'liqlik mavjud ma'lum. Shunday qilib, nazariy tibbiyotning asoschisi bo'lgan Gippokrat – shifokor nafaqat davolaydi, balki bemorni tashqi ko'rinishi, xulq-atvori, kasbga munosabati bilan tarbiyalanishi lozimligini ta'kidladi. O'rta asr madaniyatida universitetlarning paydo bo'lishi bilan pedagogika sxolastikaga aylandi va tibbiy ta'limda sxolastik va dogmatik shifokorni shakllantirishda yetakchi rol o'ynadi.

Uyg'onish davrida madaniyatning tabiatshunoslik, mexanika, geografik kashfiyotlar va ixtirolarning paydo bo'lishi, adabiyot va san'atning rivojlanishi yangi, sxolastikadan tozalangan pedagogika va tibbiyotning shakllanishiga va ushbu fanlarning inson mohiyatini tushuntirishga intilishlarida bir xilligini anglashga yordam berdi. Uyg'onish davri tibbiyoti ham, pedagogikasi ham bitta maqsadga ega -inson tabiatini "tuzatish va yaxshilash".

Uyg'onish davri pedagogik uchligi shakllandi: insonga klassik ta'lim berish, jismoniy sog'lom shaxsni shakllantirish va faol fuqaroni tarbiyalash kerak. Tibbiyotning pedagogik ta'sirining klassik namunasi Mishel Montaigne tadqiqotlari bo'lishi mumkin [1, 40-bet]. Hozirgi zamonaviy davrda tibbiyotning ahamiyati ortib bormoqda. Kerativ fikrlaydigan, keng dunyo qarashga ega va faol harakatga qodir bo'lgan komil shaxslar shakllanmoqda.

Doktor-faylasuf va pedagog Jon Lokk o'zining "Ta'lim haqidagi fikrlar" risolasida o'sha davr uchun umumiy bo'lgan bolalarning tibbiy-gigienik va ijtimoiy-axloqiy tarbiyasi birligi g'oyasini ifoda etgan. Shuni ta'kidlash kerak-ki, tibbiyotning pedagogika bilan munosabati Respublikamizda sezilarli va dolzarb bo'lib qoldi. Hozirgi vaqtda tibbiyotning paternalistik modeli shakllanmoqda, u shifokorning obro'sini nafaqat tana kasalliklarini davolovchi, balki ma'naviy tarbiyachi, m'naviyati, saviyasi va komil insonligi bilan belgilanadi.

XIX asrda kapitalistik munosabatlarning rivojlanishi bilan tibbiyot va pedagogika o'rtasidagi bog'liqlik tibbiy yoki demografik statistikaning shakllantirishda o'z ob'ektiv ifodasini topdi.

XIX asrning boshlarida Vilgelm Avgust Layning "Pedagogik harakatlar tizimi" asari mashhur bo'ldi. Uning muallifligidagi pedagogik risola sohani yanada biologiklashtirdi, bu tibbiyot va pedagogikaning so'zsiz sinkretizmini tasdiqlashga imkon berdi. XIX asrda tabiat va jamiyat taraqqiyoti qonunlarining birligini, ya'ni inson haqidagi har tomonlama ilmiy bilimlarni hisobga olgan holda, insonni har tomonlama tarbiyalashni o'rganishga tabiatshunoslik va gumanitar yondashuvlarni birlashtirish asoslari qo'yildi.

XIX asrning ikkinchi yarmida tibbiyotning faol rivojlanishi insonning pedagogik tadqiqotlariga katta ta'sir ko'rsatdi. Odamlarning ijtimoiy falokatlarni boshdan kechirishi muqarrar ravishda ularning psixologik holatiga ta'sir qiladi, bu esa insonning morfofiziologiyasini ham, somatikasini ham o'zgartiradi, kasalliklar, ayniqsa "Sivilizatsiya kasalliklari" deb ataladigan kasalliklar xavfini oshiradi. Hozirgi vaqtda insonparvarlik pedagogika va tibbiyotning asosi sifatida fan va amaliyotning ushbu sohalari o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlaydi, sog'liqni saqlash, inson tarbiyasi va ta'limini davlat miqyosidagi uch birlik vazifasi sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi. Tibbiyot va pedagogikaning o'zaro bog'liqligi muammosini hisobga

olgan holda, ularning birligi shifokor va o'qituvchining kasbiy tafakkurining o'xshashligida ham namoyon bo'lishini ta'kidlash mumkin emas.

Tibbiyot fani amaliyoti bilishga, ham jismoniy, ham ruhiy kasalliklarni davolash va yo'q qilishga qaratilgan. Ilmiy va amaliy pedagogika shaxsning sotsializatsiyasi, shakllanishi va shakllanishi natijasida yuzaga keladigan kasalliklarni bilish va yo'q qilishga qaratilgan.

O'qituvchi o'zining kasbiy faoliyati tufayli bolalar bilan bevosita bog'liq va ularning sog'lig'i darajasi va holatini hisobga olishi kerak. Inson ob'ekti bo'lgan tibbiyot ham, pedagogika ham axloqiy asoslarda bir xildir. Faoliyatning bir va boshqa shakli uchun "Zarar qilmang" tamoyili xarakterlidir.

Tibbiyot va pedagogika dinamik rivojlanayotgan tizimlar sifatida o'z mazmunida jamiyat va madaniyatda sodir bo'layotgan jarayonlarni aks ettiradi. Ularning birligining samaradorligi faqat hozirgi paytda boshdan kechirayotgan global antropokultural inqirozni hisobga olgan holda mumkin.

Shunday qilib, madaniyatdagi tibbiyot va pedagogika o'rtasidagi munosabatlarning tabiati tarixning hozirgi davrida insonning mohiyati haqidagi mavjud g'oyalar bilan belgilanadi. Ushbu muammoni o'rganish qadimgi Yunonistonning tibbiy va pedagogik tizimlariga asoslangan juda chuqur tarixga ega. Uyg'onish davrida shakllangan pedagogik uchlik (insonga klassik ta'lim berish, jismoniy sog'lom shaxsni shakllantirish va faol fuqaroni tarbiyalash kerak) keyinchalik Ya.A. Kamenskiy, J. Lokka A. Sikorskiy va boshqalarning asarlarida o'z aksini topdi. Ular pedagogikaning shifokor amaliyotiga, tibbiyot esa pedagogik faoliyatga kirib borishi zarurligini ta'kidladilar, bu esa o'z navbatida inson to'g'risida "Tibbiy pedagogika" kompleks nazariyasini yaratishga imkon beradi. Tibbiyot va pedagogika axloqiy asoslarda, deontologik talablarning umumiylikida birlashtirilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bojenkina S. A. Madaniyat tarixidagi tibbiyot va pedagogikaning aloqasi / / Xalqaro amaliy va fundamental tadqiqotlar jurnali. – 2016. – № 4-1. - 60-62 betlar;
2. Akhmedova, M. T., Narmetova, Y. K., Nurmatova, I. T., & Malikova, D. U. K. (2022). Communicative Competence Formation in Future Teachers Based on an Integrated Approach. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 9(4), 54-60.
3. Sharapova D.B. KASALLIKKA MUNOSABATNI SHAKLLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI PSIXOLOGIK OMILLAR. *International scientific-online*

conference FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS
INTERDISCIPLINARY SCIENCE 2022.

4. Sharapova D.B. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
«СИНДРОМА ДОМОХОЗЯЙКИ» Цифровые технологии на службе педагогики
и психологии 2021, 239-241.

5. <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=8799>